

Harry Fonsdal, orkuserfrøðingur, um SEV-ætlanina:

Óhoyrt at sama felag projekterar, kostnaðar- metir og ger arbeiðið fyri rokning!

Tað er spinnandi galið, at sama fyrítøka projekterar, ger kostnaðarmetingar og síðan ger arbeiðið fyri rokning. Hetta er ófor-svarligt, sigur Harry Fonsdal, fyrrverandi el-verkstjóri.

Hann sipar til allar orkuætlanir hjá SEV, sum hefur latið danska byggifelagið Højgaard & Schultz projektera og kostnaðarmeta ætlaðu vatnorkuútbýggingarnar í Vágum, norðantil í Streymoy og í Eystur-oynni. Eins og ætlanin er, at H&S eisini skal hava arbeiðið.

Hann sigur, at slíkt hevði ikki komið fyri í Noregi, har hann hevur verið stjóri á elverkinum í Kongsberg í eini 30 ár og metingarmaður hjá størstu norsku orku-miðstöðini, Tokka, í 24 ár. Henda framleiðir úr vatni 100 ferðir so nógvan streym sum SEV ger. Hann tosar tí av royndum.

Eitt annað, sum Harry Fonsdal heldur vera burturvið, er, at Højgaard & Schultz eisini hevur við tað fíggjarliga at gera, nevniliga við at útvega fíggjing, eins og at byggiharrin, sum er SEV, skal útvega útgerð.

Hann ivast ikki í, at nógvur fyrítøkur, millum annað norskar, høvdu verið hugaðar at bjóða uppá vatnorkuætlanina hjá SEV.

Gjörði upprunaætlanina

Sjálvur hevur Harry Fonsdal havt nógv við upprunin til SEV og fyrstu vatnorku-ætlanirnar at gera. Sjálvur tók hann verkfrøðingsprógv í 1935 í SEV-ætlanini. Hann kom at arbeiða við hesi ætlanini beint eftir stríðslok, men mótsætningarnir millum ymisku

partarnar var so stórir, at endin var, at Harry Fonsdal fór burtur úr.

Hann var eisini lögtingsins verkfrøðingur tá. Tað var longu í 1937, at lögtingið bjóðaði honum hetta starvið, sum hann var í, tá heimsbardagin brast á. Hann var í Noregi tá og kom ikki heim aftur fyrr enn eftir krigslok.

Grundarlagið undir SEV-útbýggingini tá, vóru ætlanirnar hjá Harry Fonsdal. Men ætlanin varð kortini ikki fylgd av H&S.

— Við teimum royndum eg havi av Højgaard & Schultz má eg heita á feryoying um at vera varn- ar, sigur Harry Fonsdal.

Veðranes-ætlanin tíltalandi

Í lóguni vil hann ikki siga nakað itokiligt um Veðranes-ætlanina, tí hann hevur júst fingið høvi at sæð hesa og nýggjastu ætlanirnar hjá SEV. Men kortini sigur hann so mikið, at hann heldur, at Veðranes-ætlanin sær ógvuliga tíltalandi út.

Ætlanin at gera eina vatnorku-útbýgging á Veðranesi, norðan fyri Selatrað, kom fram fyri almenningin um ársskiftið. Annars hevur SEV áður viðgjørt henda møguleikan, men vrakaði hann, og valdi istaðin Eiðis-ætlanina.

Berdal álitandi og fremstir í vatnorku

Tá málið tók seg upp í lögtinginum, fekk Orkuraðið álagt at kanna hesa ætlanina. Orkuraðið hevur biðið norsku verkfrøðingsfyrítøkuna A. B. Berdal A/S gera sínar metingar um hesa ætlanina.

Harry Fonsdal sigur, at henda fyrítøkan er ein

Harry Fonsdal vitjar í Føroyum í hesum døgum. Hann stæðgar bert nakrar fáar dagar, men Sosialurin fekk høvi at hitta hann hjá einum øðrum orkuserfrøðingi, Tórmóði Dahl, hóskvöldi. Her siggja vit teir báðar, sum báðir hava starvast á norskom orkuverkem í mong ár

tann fremsta og størsta á vatnorkuøkinum í Noregi.

Hann sigur, at hon er tann mest álitandi til bæði projektering, útbjóðing og eftirlit. Fyritøkan er ein av størstu kapasitetunum í landinum, og Harry sigur seg ikki hava høyrð eitt niðurstøði orð um Berdal.

Tí kann hann siga, at tað sum kemur frá henni, er eftirfarandi og álitandi.

Tað sigst nú, at A. B. Berdal A/S hevur gjørt kannningina lidna og at hon kemur til Føroya í næstum.

Kannaði eisini Eiðisætlanina

Hendan fyrítøkan kannaði eisini Eiðis-ætlanina. Hon segði tá m.a. í niðurstøðu síni: »Vi beklager derfor á måtte uttale at det er vår bestemte oppfatning at de foreliggende prosjekter er for lite bearbeidet til å utgjøre forsvarlig grunnlag for en beslutning om utbygning og låneopptak for dette. (I tillegg kommer som før nevnt at det hydrologiske grunnlag er usikkert)«.

Grundarlagið undir hesi kannningini var gylta uppskotið frá 1981. Síðan hevur Højgaard og Schultz gjørt tær broytingar, soleiðis at samlaða upphæddin, sum SEV nú hevur goldið til H&S fyri

rådgeving, liggur um 10 mill. kr.

Tað nýggjasta í SEV-ætlanini er, at SEV ætlar nú at fara suður um tað, sum landsstýrið og yvirfrøðingarnesvndin hava givið loyvi til, nevniliga 1 og 3.

Fyrr í vikuni upplýsti landsstýrismaðurin í orkumálum, Eilif Samuel-sen, Sosialinum, at SEV hevur ikki sœkt av nýggjum at taka part av økinum sunnan fyri øki 1, nevniliga øki 2, uppi.

Orsøkin til, at SEV er farið longur suður er at fáa meira burtur úr. Fyrsta byggistigið av Eiðis-ætlanini er mett at geva 28 mill. kwh, meðan Veðranes-ætlanin er mett at geva einar 40 mill. kilowattimar.

jo-mo

Vandamikið at brenna plastikk- rusk

PVC alir fram »Seveco-eituríð«, dioxin, tá tað verður brennt í brenniovnnum. Í Hamburg í Týsklandi umhugsa politikkararnir at steingja brennistøðir fyrilils og leggja ruskið í ruskdugar

Tað er so vandamikið at brenna plastikk-ílot, at umhvørvisborgmeistarinn í Hamburg, Wolfgang Curilla, úr SPD, roynir nú at fáa brúkararnar at lata vera við at blaka yoghurt-ílot og slík úr evninum PVC saman við restini av ruskinum.

— Hesi ílotuni mugu skiljast frá restini og til-einkisgerast fyri seg, tí PVC-ílotini ala fram sokallaða Seveco-eituríð, dioxin, tá tey verða brennd í vanligum rusk-ovnum, sigur umhvørvisborgmeistarinn við danska dagblaðið Politiken mikudagin.

Roykkanningar frá ruskbrenniovnnum í Hamburg hava vist, at í roykkinum er 700 ferðir so nógv dioxin, sum eiturverksmiðjan Boehringer fann út av at hon hevði, og tí avgjórði at stæða verksmiðjunni í norður-týska havnarbýnum.

— Hetta er kortini ikki bert ein trupulleiki í Hamburg. Hesin vandin er allastaðni, har rusk frá vanligum húskjum verður brennt, sigur Wolfgang Curilla.

Kanningar í Hamburg visa, at í roykkinum eru 0,7 nanogram í hvørjum kubikmetri. Mest loyvda virðið, Boehringer kundi loyva at vera í roykkinum, var eitt piko-gram, ið er 1/1000 part nanogram.

Alheims eitur-serfrøð-

ingar settu hetta markið á eini visindaligari ráðstevnu, sum skuldi royna at finna út av, hvat Hamburg skal loysa dioxin-trupulleikan.

Ófullförd Børn

Serfrøðingarnir eru samdir um, at roykurin frá brennistøðunum er vandamikil. Teir hava m.a. vist á, at nógv ófullförd børn eru fødd í teimum býarportunum, sum fáa roykkin frá brennistøðum yvir seg.

Tað er komið óvart á politikkarar og umhvørvismyndugleikarnar, at dioxin-royskur eisini kemur frá vanligum rusk-brennistøðum. Roknað varð bert við, at hetta evnið bert fanst í restunum frá brenningini og í dustinum frá reinsifiltrunum.

Málið í Hamburg er so mikið stórt, at umhvørvisborgeistarin fer at leggja tað fyri samveldisstjórnina í Bonn. Fyribils umbugsa umhvørvisborgmeistarinn at steingja brenniovnarnar og leggja ruskið í dungar eins og áður.

Tað er ikki eydnast Sosialinum at fáa nakað at vita um, um hesin vandin eisini kann taka seg upp við ætlaðu rusk-brennistøðina við Áir norðuri í Sundalagnum.

